

Posudek oponenta diplomové práce

Magdalena Šturmová: Nietzsche, vědomí, evoluce

oponent: A. Markoš

Autorce, která je bakalářkou filosofie, se povedla originální extrakce a interpretace myšlenek F. Nietzscheho souvisejících s evolucí, zejména evolucí člověka a vědomí. (Připomínám, že jde o Darwinova současníka, i když Darwina patrně nestudoval). To by však ještě nebyla dostatečná kvalifikace pro diplomovou práci z teoretické biologie: Šturmová však odvážně klade Nietzscheho myšlení do kontextu se současnými biologickými proudy, s evoluční biologii, epigenetikou, zejména však teorií vědomí, mysli a racionality, a tím dosahuje syntézy proudů, o kterých by málokdo čekal, že budou mít cokoli společného. Z řečeného také plyne, jaký filtr použila k výběru a třídění Nietzscheho textů. Lze jen litovat, že autorka nevládne němčinou, a tak interpretuje české překlady, které samy jsou interpretací; věřím spolu s ní, že tyto interpretace jsou korektní.

Autorka nejprve stručně seznámí čtenáře s Nietzscheho myšlením, s jeho subjektivitou, aforismálním charakterem a nesoustavností – a také s nesamozřejmostí jeho představ. Klade toto myšlení do kontextu evolučních teorií druhé poloviny 19. století, s biologismem a vírou v pokrok, s rozpaky nad Darwinem apod.

Druhá a třetí kapitola jsou věnovány Nietzscheho pojetí vědomí – jakožto nutně omylného vidění světa, avšak vyhovujícího stádnímu tvoru jakým je člověk a stmelujícímu celé společnosti; evoluce pak vychází jako hromadění užitečných omylů (možná dnes bychom řekli heuristik?) umožňujících vyznat se ve světě, tak jak se jeví tady a teď. v tomto kontextu lze jen litovat, že Liessmannova *Filosofie zakázaného vědění* nevyšla o pár měsíců dříve, autorka by jistě věděla, jak ji zahrnout do kontextu práce.

Život jako aktivní experiment poznávajícího pravdy jako omyly; evoluce jako hromadění užitečných; interpretace světa jako součást kultury; změny interpretace se vlastně bojíme a jsme do ní tlačeny; dlouhodobé přetrvávání obrazů světa (tj. jejich dědivost) – to jsou některá témata vypadající na první pohled velmi bizarně. Ve třetí kapitole dostáváme i solidní přehled současných teorií o mysli, vědomí, racionalitě a jejich ontogenezi i evoluci. Tomuto tématu se pak autorka věnuje do větší hloubky v další, čtvrté kapitole a erudovaně podává obraz dnešního stavu nikdy nekončící debaty nature *versus* nurture. Pátá kapitola se pak věnuje racionalitě a teoriím mysli: analýza racionality prizmatem metafory (Lakoff & Johnson) je vynikající.

Jako nejlepší ovšem hodnotím šestou kapitolu, která je věnována evoluci lidského vědomí v posledních třech tisíciletích a je rozkročena mezi dokladový materiál tak rozdílný, jako jsou homérské mýty a dvoukomorová mysl.

Práce pak má ještě dodatek o vztahu Nietzscheho filosofie a darwinismu.

Psáno přehledně a čtivě, kapitoly mají na konci shrnutí obsahu. Musím však vytknout, že takové shrnutí – asi nedopatřením – chybí na závěr celé práce.

Vynikající styl a vyjadřovací schopnosti autorky jsem zmínil, množství pravopisných a gramatických prohřešků je snesitelné a téměř neruší; vytknul bych nejednotnost v přechylování ženských příjmení (když už se používá; viz Lambová vs. Jablonka)

Otázky: (1) na s. 46 je zmíněna genetická asimilace, ovšem patrně ne v kontextu používaném biologií jako Waddington nebo Susan Lindquist. Může autorka komentovat? (2) Jaký má autorka názor na vztah dnešního pojmu „heuristika“ a Nietzscheho „omylu“? Jde o synonyma?

Závěr: práci hodnotím jako vynikající a doporučuji ji přijmout jako diplomovou.

Praha, 9. září 2014

A. Markoš